



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Nápadník aktivit zaměřený na tematiku jarního aspektu

Vypracovala: Tereza Staňková
Vedoucí práce: PhDr. Zbyněk Vácha, Ph.D.
České Budějovice 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích, 31.března 2023

.....

Tereza Staňková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce PhDr. Zbyňku Váchovi, Ph.D. za jeho odborné rady a trpělivý přístup. Mé poděkování patří také mateřským školám, kde jsem mohla své aktivity evaluovat.

Abstrakt

Hlavním cílem práce je vytvořit nápadník aktivit se zaměřením na vybraný jarní aspekt pro děti předškolního věku. Jednotlivé návrhy činností obsahují podrobné metodické popisy navržených aktivit, všechny potřebné učební opory, tak aby byly využitelné i dalšími pedagogy v prostředí mateřských škol a žádoucí mezipředmětové přesahy. Na základě evaluace v praxi byla popsána zpětná vazba k navrženým aktivitám. Teoretická část práce se věnuje definici pojmu EVVO, cílům environmentální výchovy, terénní výuce či jarnímu aspektu. Dále se práce zabývá výukovými metodami, např. prožitkovému učení či experimentování.

Klíčová slova

Environmentální výchova, jarní aspekt, mateřská škola, prožitkové učení

Abstract

The main goal of the work is to create a book of activities focusing on a selected aspect of spring for children of preschool age. The individual activity proposals contain detailed methodical descriptions of the proposed activities, all the necessary teaching aids, so they can also be used by other teachers in the environment of kindergartens and desirable inter-subject overlaps. Based on the evaluation in practice, feedback to the proposed activities was described. The theoretical part of the work is devoted to the definition of the term EVVO, the goals of environmental education, field teaching and the spring aspect. Furthermore, the work deals with teaching methods, e.g. experiential learning or experimentation.

Keywords

Environmental education, spring aspect, kindergarten, experiential learning

Obsah

| | |
|--|----|
| ÚVOD | 9 |
| TEORETICKÁ ČÁST..... | 10 |
| 1 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA | 10 |
| 1.1 Pojem environmentální výchova..... | 10 |
| 1.2 Pojem environmentální výchova v předškolním vzdělávání..... | 11 |
| 1.3 Cíle environmentální výchovy | 12 |
| 1.3.1 Cíle environmentální výchovy v předškolním vzdělávání | 12 |
| 2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ | 14 |
| 2.1 Dítě a jeho tělo | 14 |
| 2.2 Dítě a jeho psychika | 14 |
| 2.3 Dítě a ten druhý | 14 |
| 2.4 Dítě a společnost | 15 |
| 2.5 Dítě a svět..... | 15 |
| 3 VÝCHODISKA A DOPORUČENÍ V ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVĚ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ | 16 |
| 3.1 Ochrana přírody..... | 16 |
| 3.2 Rizika a hygienická pravidla environmentální výchovy v předškolním vzdělávání | 17 |
| 4 VYBRANÉ METODY ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY | 19 |
| 4.1 Pozorování..... | 19 |
| 4.1.1 Vhodné pomůcky při pozorování..... | 19 |
| 4.2 Experiment | 20 |
| 4.3 Rozhovor | 20 |
| 4.4 Badatelsky orientované vyučování..... | 20 |
| 5 UČENÍ HROU | 21 |

| | | |
|-------|---|----|
| 6 | ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA A PROŽITKOVÉ UČENÍ | 22 |
| 7 | VÝZNAM PROSTŘEDÍ | 23 |
| 7.1 | Vnitřní prostředí | 23 |
| 7.2 | Venkovní prostředí | 23 |
| 7.2.1 | Využití školních zahrad | 23 |
| 7.2.2 | Výlety a exkurze | 24 |
| 7.2.3 | Pravidla pro pobyt venku | 25 |
| 8 | JARNÍ ASPEKT | 26 |
| 8.1 | Březen | 26 |
| 8.2 | Duben | 27 |
| 8.3 | Květen | 27 |
| 8.4 | Jarní migrace | 27 |
| 9 | EVALUACE | 28 |
| 9.1 | Evaluační techniky vhodné pro evaluaci v mateřské škole | 28 |
| | PRAKTICKÁ ČÁST | 29 |
| 10 | CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY | 29 |
| 11 | NABÍDKA AKTIVIT | 30 |
| 12 | DÍLČÍ CÍLE A OČEKÁVANÉ VÝSTUPY | 31 |
| 12.1 | Dítě a jeho tělo | 31 |
| 12.2 | Dítě a jeho psychika | 31 |
| 12.3 | Dítě a ten druhý | 32 |
| 12.4 | Dítě a společnost | 32 |
| 12.5 | Dítě a svět | 32 |
| 13 | REALIZACE AKTIVIT | 33 |
| 13.1 | Nabídka ranních činností | 33 |
| 13.2 | Pohybové a hudebně pohybové činnosti | 33 |

| | | |
|-------------------------------|---|----|
| 13.3 | Výtvarné a tvořivé činnosti | 38 |
| 13.4 | Pokusy | 40 |
| 13.5 | Činnosti s příběhem | 44 |
| 13.6 | Činnosti podporující smyslové vnímání | 45 |
| 13.7 | Činnosti ve venkovním prostředí..... | 49 |
| ZÁVĚR..... | | 53 |
| SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ | | 54 |
| SEZNAM PŘÍLOH..... | | 58 |

ÚVOD

Hlavním důvodem volby tématu bakalářské práce byla autorčina obliba jarního období. Na jaře se děje spousta nových a zajímavých přírodních jevů a já mám v tomto ročním období pocit, že kromě přírody se probouzím i já, kdy čerpám energii a začínám s novými věcmi.

Jaro je úzce spojené s přírodními jevy, proto je v dané problematice vhodný čas, ukazovat dětem rozmanitost naší přírody. Děti se tak učí utužovat vztah k přírodě a rozvíjet úctu ke všemu živému i neživému.

Hlavním cílem práce je vytvořit a evaluovat v praxi nápadník aktivit s jarní tematikou pro předškolní vzdělávání, který pomůže pedagogům rozvíjet jejich výchovně – vzdělávací činnost jak ve venkovním, tak i ve vnitřním prostředí. V teoretické části je definován pojem environmentální výchova a jeho ukotvení v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Jsou zde zmíněny také metody environmentální výchovy a formy zážitkové pedagogiky. V rámci bezpečnosti práce jsou popsána hygienická opatření, rizika a pravidla pro pobyt v přírodě. Samozřejmostí je charakteristika jarního aspektu v jednotlivých měsících. Závěr teoretické části se zabývá vhodnými evaluačními technikami v mateřské škole.

V praktické části jsou popsány tvořivé, výtvarné a pohybové aktivity s environmentálními prvky. Opomenuty nejsou ani environmentální pokusy nebo aktivity ve venkovním prostředí. Každá z aktivit je podrobně zpracována a na základě evaluace je popsána i zpětná vazba.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Úvodem můžeme zmínit specifika popisované vzdělávací oblasti, spočívají především ve skutečnosti, že mají jak integrovaný, tak interdisciplinární charakter. Pro uvedenou vzdělávací oblast je velmi typické využívání mezipředmětových vazeb v učivu, to znamená, že umožňuje propojit více různých úhlů pohledu, např. biologicko- ekologický, chemicko- fyzikální či teoreticko- praktický (Kopp, 2008).

V rámci uvedené oblasti stojí za zmínku i časté ekologické problémy, které Českou republiku sužují:

- Znečištěné ovzduší a vody
- Poškození lesních porostů kyselými dešti
- Dramatický pokles biologické rozmanitosti

(Ministry of the Environment of the Czech Republic, 1999)

1.1 Pojem environmentální výchova

Termín environmentální výchova je Ministerstvem životního prostředí České republiky zaváděný od konce devadesátých let minulého století. Snaží se vychovávat k odpovědnému vztahu k přírodě a pochopení její nenahraditelné ceny pro život. Jejím úkolem je také podporovat v lidech vytváření správných hodnot a postojů či estetických prožitků (Leblová, 2012).

Pojem environmentální výchova můžeme považovat v českém prostředí za relativně nový. Výchova k ochraně přírody byla prvně uváděným synonymem zmiňovaného termínu, setkat se také v rámci odborného názvosloví můžeme s výchovou ekologickou či globální a velmi často se dnes používá výchova k udržitelnému rozvoji (Jančaříková, 2010).

Termínem výchova k udržitelnému rozvoji rozumíme odmítnutí konzumu a přijetí zdravého životního stylu. V dané oblasti je předpokládáno hluboké pochopení sféry ekonomické, kulturní a sociální (Leblová, 2012).

Vhodné je zmínit pojem Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO). Uvedený termín vyjadřuje jakýsi novotvar, který vznikl jako snaha začlenit pod jednu oblast několik činností, které garantuje Ministerstvo životního prostředí (Činčera, 2013).

Pojem environmentalistika se dle Leblové (2012) věnuje působení člověka na ekosystémy. Ochrana životního prostředí, její prevence a prevence škod vzniklých působením lidí je její hlavní náplní. Zahrnuje ale i další skutečnosti, například hospodaření s energiemi, využívání přírodních zdrojů a péči o zdraví lidí. Tento pojem ale zasahuje i do dalších vědních oborů, jako je biologie, etika, chemie či fyzika.

1.2 Pojem environmentální výchova v předškolním vzdělávání

„Předškolní věk je tajuplný čas, který si děti obvykle nepamatují (resp. pamatují zkrlesleně), ale který je nesmírně důležitý a determinující pro jejich další vývoj a pro celý další život“ (Jančaříková, 2010, s. 10).

Děti nejprve chápou přírodu jako něco, co je odděleno od hlavní části života, a přesto se cítí být její součástí. Přírodní prostředí je pro ně útočištěm svobody a útekem od každodenního života (Bonnett & Williams, 1998).

Pokud chceme v dětech podnítit lásku k přírodě, musíme jim podle Leblové (2012) dát příležitost v přírodě něco velkého a hlubokého zažít či něčemu pomáhat.

Je známo, že děti v předškolním věku mají velkou schopnost empatie. Nemají ještě zcela vytvořený trvalý žebříček hodnot, proto nadchnout děti pro dobrou věc je v jejich věku docela jednoduché. Pokud mají zažité špatné návyky, lze je celkem snadno ovlivnit. (Leblová, 2012).

Obzvlášť důležitý pojem v environmentální výchově je pojem responsibilita. Nejen že poskytuje vhodné prostředí pro dítě, ale také mu ukazuje, že stejně tak se přistupuje k mladším či slabším dětem a samozřejmě i k živočichům. Pojem responsibilita definujeme jako vnímání a respektování potřeb dítěte a samozřejmě následné přizpůsobení pedagoga těmto potřebám. Tzv. zesílená komunikace mezi dospělým a dítětem je základem responsibilního přístupu (Jančaříková, 2010).

„Environmentální výchova v mateřské škole spočívá v pokládání správných základů postojů, hodnot a cílů, na kterých se pak bude stavět v dalším průběhu vývoje dítěte“ (Leblová, 2012, s. 19).

Jančaříková (2010) uvádí, že mnohá svědectví ochránců přírody poukazují na fakt, že čas strávený v přírodě v dětství jim velmi pomohl k pochopení přírody a přírodních jevů.

„Málokterý hluk je v přírodě příliš silný, aby poškodil sluch, málokterý obraz je v přírodě příliš jasný, aby jeho dlouhodobé sledování poškodilo zrak“ (Jančaříková, 2010, s. 7).

Jančaříková (2010) zmiňuje, že dle ekopsychologů může být nedostatek kontaktu dítěte s přírodou příčinou různých psychosociálních problémů či neuróz. Hlavním negativem, podle uvedené autorky, je skutečnost, že si děti potřebu pobytu venku samovolně neuvědomují.

1.3 Cíle environmentální výchovy

Podle Činčery (2007) získala environmentální výchova velmi specifické místo mezi ostatními předměty. Uvádí např., že zatímco v některých předmětech je cílem získat znalosti, v jiných jde o formu porozumění, environmentální výchova usiluje o něco trochu jiného. A to o formování znalostí, postojů a kompetencí k jednání, což činí tento předmět jak klíčový, tak i obtížně pochopitelný.

Činčera (2007) také uvádí 3 cíle, které byly zformulovány na konferenci v roce 1977 v Tbilisi. Jde o posílení našeho vědomí a porozumění, dále o poskytnutí příležitosti každému dosáhnout znalostí, hodnot, názorů, odpovědnosti a dovednosti k ochraně a zlepšování životního prostředí a na závěr tvoření nového vzorce chování společnosti ohleduplného k životnímu prostředí.

1.3.1 Cíle environmentální výchovy v předškolním vzdělávání

„Environmentální výchova v mateřské škole má umožnit dětem osobní zkušenost s přírodou, nechat jim ji zažívat všemi smysly“ (Leblová, 2012, s. 16).

V rámci popisované výchovy bychom měli nechat děti zažívat přírodu jako prostor pro poznávání, hry i relaxaci. Je zde také nesmírně důležité děti učit přírodu milovat a mít k ní úctu.

Rozvíjení vědomí rozmanitosti forem života a pocitu odpovědnosti za životní prostředí je také jeden z nejdůležitějších cílů environmentální výchovy v předškolním vzdělávání (Leblová, 2012).

Jedním z nejzásadnějších cílů environmentální výchovy je, dle Jančaříkové (2010), podněcovat v dětech touhu poznávat okolní svět a rozvíjet v nich hluboký a ideálně trvalý vztah k přírodě. To vše by se mělo později projevit ve schopnosti přírodu aktivně chránit a přeměnit v dovednost poznat v životním prostředí dysfunkce.

2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

2.1 Dítě a jeho tělo

Hlavním záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v této oblasti by mělo být především podporování růstu a vývoje dítěte, zlepšování tělesné zdatnosti, učení sebeobslužným činnostem či vedení ke správným životním návykům a postojům (RVP PV, 2021).

Výše popisované jde uskutečňovat na čerstvém vzduchu s využíváním všech smyslů v rámci vnímání přírody. Vědomě se tak přizpůsobujeme podmínkám počasí, terénu, uvědomujeme si, co je pro nás zdravé a bezpečné. S nápomocí učitelky si děti uvědomí své tělo a dozví se i nové poznatky o jeho fungování, např. jak jim tluče srdce, jaké je to jít po slepu, po hmatu nebo také zkouší rozeznávat nové tvary, chutě, barvy. Mimo jiné zde můžeme pracovat s pestrou škálou přírodnin – nerosty (kameny), pískem, kaštaný, žaludy, kůrou (Leblová, 2012).

2.2 Dítě a jeho psychika

Hlavním záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v uvedené oblasti by mělo být podporování duševní pohody a psychické zdatnosti, rozvoj intelektu, řeči a jazyka, citů, vůle, kreativity či sebevyjádření (RVP PV, 2021).

V oblasti Dítě a jeho psychika se můžeme zaměřit na popisování zážitků, pocitů či smyslových vjemů. Pro děti je velmi důležité formulovat otázky, domněnky a svá pozorování. Rozšiřování slovní zásoby o nové pojmy je také nedílnou součástí zmiňované oblasti. Při vyjadřování svých estetických zážitků mohou děti použít přírodniny, motivy zvířat či rostlin. Nenásilnou formou tak dochází k nácviku práce s naučnou literaturou (Leblová, 2012).

2.3 Dítě a ten druhý

Hlavním záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v uvedené oblasti by mělo být podporování vztahů dítěte k ostatním, posilování a obohacování jejich vzájemné komunikace či zajišťování pohodových vztahů (RVP PV, 2021).

Existuje řada her v přírodě, které mohou podporovat jak vztahy mezi dětmi, tak i vztah k životnímu prostředí. Prostřednictvím této oblasti můžeme s dětmi rozvíjet i prosociální vztahy, např. pomoci unavenému s batohem, neutíkat pomalým či pozdravit staršího na procházce se psem. Děti by měly být seznámeny s tím, jak se chovat ohleduplně. Setkáváme se i s modelovými situacemi, jako je šermování s klacky, plašení zvěře nebo zašlápnutí brouka. Při činnostech mohou využít například dramatizace hry s využitím personifikace živočichů (Leblová, 2012).

2.4 Dítě a společnost

Hlavním záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v popisované oblasti by mělo být vedení dítěte do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s nimi. Nemalou součástí zde tvoří uvedení do světa materiálních, duchovních hodnot a do světa kultury i umění. Dítě si utváří společenské návyky i postoje (RVP PV, 2021).

Podle Leblové (2012) se v této oblasti nejvíce můžeme věnovat rozvoji společenského soužití a spolupráci, podporování autentického vyjadřování či vytváření základů aktivního postoje ke světu. V rámci úvodu do světa kultury a umění hledáme motivy přírody v lidové písni či se seznamujeme s ukázkami vážné hudby.

2.5 Dítě a svět

Hlavním cílem oblasti Dítě a svět by mělo být vytváření elementárního povědomí o okolním světě a o vlivu člověka na životní prostředí. Patří sem také vytváření základů pro otevřený a odpovědný postoj dítěte k němu (RVP PV, 2021).

Tato vzdělávací oblast se nejvíce zabývá životním prostředím i ekologickým chováním. Děti si postupně vytváří kladný vztah k okolí školky, parku nebo lesu, kam si většinou chodí hrát a najdou zde útočiště pro své hry. Díky vytváření různých domečků, zahrádek a podobných věcí z přírodnin vzniká prostor k rozhovorům o znečišťování přírody. Do této oblasti patří také proměny přírody dle ročních období a zjištění, že se na základě těchto změn musíme zařídit (Leblová, 2012).

3 VÝCHODISKA A DOPORUČENÍ V ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVĚ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Je známo, že u dítěte předškolního věku se setkáváme s egocentrismem. Je tedy naším úkolem vycházet ze současnosti, znalosti a reálného dobrodružství. Není dobré u dětí věci zjednodušovat, naopak je vhodné je nechat prožívat skutečné příběhy. U dětí je velmi důležité, abychom jim dali příležitost k samostatnému experimentování a také dostatek času k bádání (Leblová, 2012).

Děti předškolního věku pochopí vhodným vysvětlením i složité děje. Musí ale slyšet názvy věcí, činností i přírodnin správně. V tomto případě je tedy vhodné, když učitelka přizná, že něco neví, než když danou věc pojmenuje špatně (Jančaříková, 2010).

Dětem tohoto věku musíme umožňovat poznávat přírodu všemi smysly. To znamená nechat je cítit vůně, vnímat tvary, vidět barvy, slyšet nejrůznější zvuky a ochutnávat (Andresková et al. 2018).

Za hodně důležité považuje Jančaříková (2010) skutečnost, že děti by mezi sebou neměly soutěžit. Je to nevhodné nejen pro environmentální výchovu, ale i pro osobnost jako takovou. Dítě v podobné situaci nepřírozeně překonává své vlastní hranice a může si tak sebevědomí snižovat. Z tohoto důvodu je vhodné volit schůdnější cestu – vnímat jedinečnou hodnotu každého, včetně méně nadaných dětí (Jančaříková, 2010).

Dle Jančaříkové (2010) je nejdůležitější usilovat o vyvážení venkovních a vnitřních aktivit a dohlížet na čas strávený aktivními a pasivními činnostmi.

3.1 Ochrana přírody

Děti musí vědět, že do přírody chodíme na návštěvu a také se tam tak chováme. Vysvětlíme dětem, že každým pohybem přírodu nějakým způsobem rušíme, proto bychom se měli snažit tyto dopady co nejvíce omezit. Nemusíme nikde nic trhat, na většinu aktivit stačí přírodniny sbírat. Pokud potřebujeme něco utrhnout, upozorňujeme děti na chráněné rostliny a na utrnutí jen minimálního množství. Děti bychom měli také upozornit na eliminaci nadměrného hluku v přírodě, který může rušit hnízdící ptáky či jakákoliv jiná zvířata. Úklid všech pomůcek a odpadků po hrách je samozřejmostí, stejně jako vyhýbání se používání chemických prostředků (Andresková et al. 2018).

U dětí je taky nutné zmínit téma třídění odpadů či hospodaření s vodou. My sice v České republice netrpíme nedostatkem vody, nicméně, děti bychom měli upozornit na fakt, že některé národy ano, a tím pádem je na místě si vody vážit a neplýtvat s ní. Dětem bychom také měli vysvětlit, že nemůžeme vypouštět do kanalizace žádné nebezpečné látky (jedy, výbušniny, hořlavé látky apod). Stejně tak by si učitelka měla s dětmi pohovořit o třídění odpadu. Pro děti je z uvedeného hlediska dobrým příkladem založení kompostu na školní zahradě (Jančaříková, 2010).

3.2 Rizika a hygienická pravidla environmentální výchovy v předškolním vzdělávání

Z hlediska rizikových a hygienických faktorů musíme dle Leblové (2012) věnovat v environmentální výchově pozornost obzvláště šesti zásadním věcem, jako jsou: oblečení, alergie, otravy, úrazy, jedovaté rostliny a jedovatí živočichové.

Zejména u oblékání by měly učitelky pohovořit na začátku školního roku s rodiči o veškerých zásadách a ideálně informace vyvěsit na volně přístupnou nástěnku. Měly by také rodičům vysvětlit, že se dětem umožňuje pohyb za každého počasí, tím pádem se dá předpokládat, že se děti setkají s blátem, se smůlou a podobnými přírodními znečištěními. Je tedy třeba pochopit, že dítě potřebuje oblečení umožňující volný pohyb bez zbytečných doplňků a ozdob. Rozhodně je na místě mít v deštivém počasí nepromokavé věci či alespoň náhradní věci na převlečení (Leblová 2012).

Jak uvádějí Andresková et al., (2018, s. 31) „*Neexistuje špatné počasí, jen špatně oblečené dítě*“.

Při jakémkoliv chovu zvířat či používání přírodnin se můžeme u dětí setkat s alergií. Proto by učitelka měla být vždy u každého dítěte obeznámena s jeho alergiemi podle vyjádření lékaře. Vždy tomu tedy učitelka musí přizpůsobit prostor pro pozorování či chov (Leblová, 2012).

Velkou pozornost si zaslouží bodavý hmyz. I zde se můžeme u dětí s alergií setkat. Při pobytu venku je vhodné používat repelenty jako ochranu proti veškerému hmyzu (Andresková et al. 2018).

Zejména u menších dětí musíme dávat pozor např. na procházkách, aby do úst nestrčily něco jedovatého. Jak plody, tak i houby mohou vyrůst na zahradě školy, proto je jistě vhodné o dané skutečnosti s dětmi hovořit (Leblová, 2012).

Učitelky musí znát všechny přírodniny, které se na zahradě vyskytují a měly by se zároveň orientovat v zásadách první pomoci (Jančaříková, 2010).

Pedagožky by se také měly při vedení této výchovy vyvarovat pokynům jako „neběhej“, „nesahej na to“, „nechod' tam“. Měla by být dětem poskytována jistá volnost v pohybu a aktivitách (Jančaříková, 2010).

Nejdůležitější ze všeho je s dětmi mluvit o bezpečném chování dříve, než je pustíme přírodu zkoumat. Ideální je udělat si seznam toho, co je a co není dovoleno. Posléze si vysvětlíme, proč tomu tak je. Například proč neházíme kameny, nešermujeme klacky či se nepohybujeme bez dozoru blízko vody (Leblová, 2012).

Učitelky by také měly být obeznámeny se všemi hygienickými předpisy v environmentální výchově. Dříve se dodržovala velmi přísná opatření, což přerostlo v nesmyslné až nezdravé omezování vývoje. Naopak v dnešní době si již uvědomujeme, že přílišné dodržování čistoty může být v nějakých případech dokonce nebezpečné. Lékaři a biologové nyní upozorňují, že přehnaná hygiena může vést ke snížení imunity, dokonce i ke vzniku alergií (Jančaříková, 2010).

„Musíme se ptát nejen na to, jaká jsou zdravotní rizika z nějaké činnosti (a vyvarovat se jich), ale také jaká jsou rizika nečinnosti“ (Jančaříková, 2010, s. 16).

4 VYBRANÉ METODY ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY

Dle pokynu MŠMT (2008) se doporučuje, abychom uplatňovali takové metody vzdělávání, které povedou k podpoře učení a také aktivizaci žáka. Učení ve venkovním prostředí je důležitou složkou i proto, že hlavně v předškolním a mladším školním věku je spojeno s rozvíjením přirozené vitality dětí.

4.1 Pozorování

Horník & Altmann (1988) definují pozorování jako jednu z metod výuky, při které se žáci zaměřují na biologické objekty a jevy a pečlivě sledují jejich přirozené změny. Tímto způsobem získávají nové informace a poznatky bez toho, aby ovlivňovali průběh sledovaných procesů. Učitel může pozorování vést a usměrňovat tak, aby byla co nejefektivnější a poskytla co nejvíce informací.

Pozorování je první nástroj vůbec, který my jako lidé používáme. Okolí kolem sebe pozoruje i kojeneček. V dnešní době není moc dětí a žáků, kteří by pozorovat uměli. Musíme je k tomu tedy vést. Nejdůležitější je dát jim čas a prostor. Předškolnímu dítěti stačí například zákoutí s rostlinou či starým pařezem. My, jako dospělí a jako učitelé, bychom měli umět dětem pozorně naslouchat, pokud nám vypráví o nějakém objevu nebo zjištění. Vhodná zpětná vazba je u dětí zvláště důležitá, jinak schopnost postupně vyhasíná (Jančaříková, 2010).

Pozorování podle Činčery et al. (2019) poskytuje studentům materiál, umožňuje uvědomění si různorodosti forem přírody a v terénu pak vyžaduje nějaký soubor poznatků.

4.1.1 Vhodné pomůcky při pozorování

Učitelka má možnost pozorování podpořit poskytnutím vhodného nástroje, který dítěti situaci usnadní. Jsou na místě skleničky, které ochrání živý objekt před případným poškozením či ublížením. Při pozorování můžeme používat též lupy či dalekohledy. Demonstrační mikroskopy nejsou zvláště v předškolním věku vhodné díky tomu, že s preparátem manipuluje pouze dospělý a dítě vidí jen výsledný pozorovaný objekt na plátně (Jančaříková, 2010).

4.2 Experiment

Experiment podle Svobodové (2011) představuje lidskou činnost, při které se dodržují předem stanovené podmínky a pozorují se jejich následky.

Dostál (2013) ve své publikaci píše, že za experiment se považuje soubor jednání, jehož účelem je buďto ověřit nebo vyvrátit daný předpoklad.

Můžeme říct, že některé děti přechází na experimentování spontánně z pozorování. Jančaříková (2010) uvádí příklad s mraveništěm. Některému dítěti stačí pouze pozorování mravence v jeho přirozeném areálu výskytu, jiné dítě vezme klacek, se kterým bude šťouchat do mraveniště, aby vidělo, co se změní. Za popisovanou situaci bychom dítě neměli kárat, nicméně je vhodné ho učit, jak se experimentuje správně, a to s ohledem i na zkoumané objekty.

4.3 Rozhovor

Metodu rozhovoru můžeme charakterizovat jako komunikaci v podobě otázek a odpovědí na určité téma (Maňák & Švec, 2003).

Uvedená metoda podle Činčery et al. (2019) nutí děti, zapojit se do výkladu. Pro nás je nejdůležitější mít připravené otázky, které budeme správně formulovat, abychom pomocí nich došli k příslušnému závěru. Jeho cílem je tedy vytvořit určité závěry společně s celou skupinou.

4.4 Badatelsky orientované vyučování

Dle Dostála (2013) můžeme říci, že badatelsky orientovaná výuka je chápána jako činnost učitele a žáka zaměřena na rozvoj znalostí a postojů na základě samostatného poznávání skutečnosti. Zmiňuje, že badatelsky orientovaná výuka nemá význam pouze takový, že žák objevuje sám, ale i ten, že se žák učí nové skutečnosti samostatně poznávat. Podle výše uvedeného autora je při této výuce významná kreativita, výstupem činnosti je totiž nový dětský pohled či objev.

5 UČENÍ HROU

V mateřské škole je hraní her výbornou a efektivní formou environmentální výchovy.

Podle Koťátkové (2005) můžeme hru vnímat jako aktivitu, při které si dítě samo volí téma, cíl a projevuje přirozenou zvědavost k objevování, experimentování a ověřování. Hra dítěti umožňuje lépe porozumět světu kolem sebe.

Langmeier & Krejčířová (2006) ve své publikaci uvádí, že hra hraje významnou roli při socializaci a je také hlavní aktivitou, kterou se předškolní děti zabývají.

Suchánková (2014) zmiňuje, že hraní her umožňuje dětem intenzivně prožívat situace a vztahy, což jim usnadňuje uchování těchto zážitků v paměti a pozdější využívání v dalších situacích. Hra je pro děti velmi emocionálně významná, a proto se považuje za účinný nástroj pro učení. Během spontánní hry prožívá dítě širokou škálu emocí, což přispívá ke zdravému sebepojetí, sebehodnocení a celkovému rozvoji jeho neuropsychické sféry. Největší výhodou hry je její samotný průběh, při kterém se dítě snaží, koncentruje se a získává nové poznatky. Hry jsou často inspirovány skutečnými událostmi a dítě si tak může znovu prožít okamžiky, které mu přinesly radost nebo naopak zpracovat zážitky, které negativně ovlivnily jeho život.

Před začleněním hry do výuky je nezbytné ji nejprve vyzkoušet včetně testování hodnotících kritérií. Při testování je nutné monitorovat několik aspektů, jako je adekvátnost časového limitu hry, dotazy k pravidlům, průběhu a hodnotící stupnici, běžné herní situace a reakce dětí. Připomínky a návrhy dětí ke hře a jejím částem mohou být základem pro další úpravy a zdokonalení hry (Vališová, Kasíková & Bureš, 2011).

Vše výše zmíněné se následně uplatňuje a projevuje ve tvorbě a realizaci environmentálních činností.

6 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA A PROŽITKOVÉ UČENÍ

Podle Hanuše & Chytilové (2009) zdůrazňuje česká zážitková pedagogika slova jako prožitek, zážitek a zkušenost. Cílem pojetí zážitkové pedagogiky má být rozvoj jedince a jeho osobnosti v nejrůznějších aspektech.

V souvislosti s pojmem zmíníme i znaky prožitku:

- Nenahraditelnost
- Jedinečnost
- Individuálnost
- Intencionálnost
- Nepřenositelnost
- Komplexnost

Svobodová (2007) ve své knize popisuje tři kroky prožitkového učení. Nejprve se jedná o přípravnou fázi, kde učitelka vytváří prostředí pro přijetí prožitku, naladění a následné soustředění. Poté zmiňuje aktivní činnost, kde je prostor pro vnímání a umožnění soustředění k zážitku. Na závěr se jedná o upevnění prožitku, kde rekapitulujeme prožité a následně o něm diskutujeme. V další publikaci Svobodová a kol. (2010) shrnují, že prožitkové učení poskytuje záruku kvalitního vzdělávání jak v souvislosti s osobností předškolního dítěte, tak i s ohledem na psychickou vyrovnanost a psychické zdraví dítěte v budoucnosti.

Cornell (2012) zmiňuje, že přímé prožitky z přírody pomáhají v člověku objevit hlubší porozumění. Také tvrdí, že po i hlubokém zážitku z přírody je mysl vnímavá a klidná.

Činčera (2007) upozorňuje na určité skutečnosti, které jsou naopak terčem kritiky. Patří sem přílišné zjednodušení procesu učení; přehlížení kulturních, sociálních a historických aspektů a vedení k myšlenkové lenosti.

7 VÝZNAM PROSTŘEDÍ

Většina prostředků environmentální výchovy vyžaduje specifické prostředí. Dle Činčery (2007) máme k dispozici tři typy prostředí, kde můžeme environmentální výchovu praktikovat: učebnu, přírodu a kyberprostor.

7.1 Vnitřní prostředí

Interiér, tedy učebna je velmi obvyklým prostředím školní výuky. Výzkumy sice ukazují, že nejdůležitější vliv na realizaci environmentálních činností má pobyt v přírodě, avšak využití moderních technologií, předávání informací či zapojení rozumové složky jsou nezanedbatelné výhody interiéru (Činčera, 2007).

Vnitřní prostředí třídy by mělo být podle Jančaříkové (2010) vytvářeno s ohledem na pravidla trvale udržitelného života. Například by zde měly hrát velkou roli materiály z obnovitelných zdrojů, recyklovaný toaletní papír nebo třídění tuhého domovního odpadu. Prostředí uvnitř by měly mít děti co nejpestřejší. Na místě jsou například krabice s přírodninami – nerosty, horninami, šiškami, ulitami apod. Děti by měly mít k dispozici atlasy a obrázkové encyklopedie. Je důležité zmínit pěstování rostlin a chování zvířat (alespoň akvária či terária třeba se strašilkami).

RVP PV (2021) požaduje dostatek volného pohybu pro děti právě i v interiéru MŠ a nejen na zahradách.

Jančaříková (2010) uvádí, že psychosociálnímu klimatu třídy přítomnost rostlin a živočichů velmi napomáhá a zároveň umožňuje rozvoj řady klíčových kompetencí.

7.2 Venkovní prostředí

7.2.1 Využití školních zahrad

Pro realizaci environmentální výchovy je nepochybně nejvhodnější venkovní prostředí. Ideálním areálem je podle Jančaříkové (2010) školní zahrada, jejíž důležitou součástí jsou rostliny a dřeviny. Vyhláška říká, že při volbě rostlin a dřevin vysazovaných na pozemky, určené pro výchovu a vzdělávání musí být brána v potaz ochrana zdraví dětí a žáků (Vyhláška č. 410/2005 Sb).

Vácha & Petr (2013) ve svém článku uvádí, že zahrady jsou schopny poskytnout spoustu experimentálního materiálu. Podle nich se momentálně na zahradách objevuje vyšší podíl prvků, jako jsou např. hmyzí hotely, přírodní stezky nebo meteostanice.

Vácha (2015) zmiňuje, že školní zahrada je dnes považována za výukový prostor, ve kterém mají pedagogové možnost realizovat aktivity z různých mezioborových disciplín, a poskytuje prostředí, v němž mají žáci a studenti možnost pozorování, experimentování či objevování.

Podle Jančaříkové (2010) je základem snaha o pestrost prostředí. Zahrada je rozčleněna tak, aby děti vybízela k různým aktivitám. Kompost, na nějž jsou vynášeny organické zbytky, by se měl nacházet v koutě zahrady. K pozorování vodních živočichů (larev, vodních plžů a mlžů nebo potápníků) vybízejí jezírka, zakopaný starý hrnec nebo vana. Děti by měly mít možnost na zahradě nalézt také oblázky nebo kameny, ze kterých mohou stavět různé stavby. Rozhodně zmíníme také herní prvky, které k předškolnímu zařízení patří. Bavíme se zde o skluzavkách nebo pružinách.

Na závěr můžeme konstatovat, že využití školních zahrad přináší pozitivní dopady na zdravotní styl a vzájemné vztahy ve třídě (Činčera et al., 2019).

7.2.2 Výlety a exkurze

Jednou z nezbytných součástí výuky je nepochybně forma exkurze. V rámci jejich organizace můžeme děti lépe poznat a vést je k lásce k přírodě. Její úspěch závisí na vědomostech vedoucího. V rámci exkurzí používáme zejména metodu pozorování, rozhovoru či demonstrace (Činčera et al., 2019).

Pro předškolní věk jsou podle Jančaříkové (2010) výlety a exkurze vhodné jen jako aktivity výjimečné.

7.2.3 Pravidla pro pobyt venku

Vošáhííková (2010) píše o základních bezpečnostních pravidlech v lese, týkat se můžou ale i pobytu ve venkovním prostředí obecně. Patří sem pravidla jako:

- Neodcházet s cizími lidmi
- Bez dovolení učitele nejíst nic nalezeného
- Potřebu vykonávat pouze na místě určeném pedagogem
- Nenechávat v lese odpadky
- Větve nenosit ve výšce očí ostatních
- Zůstat na dohled a doslech pedagogů

8 JARNÍ ASPEKT

Jarní rovnodenností, konkrétně 20 - 21.3., začíná období, které nazýváme jarem. Jarní rovnodennost má své vysvětlení v názvu - den je stejně dlouhý jako noc. Od tohoto dne se začínají dny prodlužovat, oproti noci, která se zkracuje. Venku můžeme pozorovat více slunečního svitu, postupné tání sněhu či probouzení rostlin ze zimního spánku.

S jarem také spojujeme křesťanské svátky, a to Velikonoce, které doprovázíme mnoha zvyky a tradicemi. Jarní změny mohou přicházet překotně, a to například v podobě rozvíjejících se větviček vrby jívy či prvních rašících sněženek (Leblová, 2012).

Jarní období však nepřichází s jistotou vždy ve stejný okamžik. Pořád můžeme zažívat chladné dny, s čímž souvisí tzv. aprílové počasí, které nás může potkat. Často se ještě objeví mrazy, přesto ale můžeme cítit čerstvý a teplý vzduch (Šottnerová, 2007).

Jevy živé a neživé přírody jsou spolu úzce spjaty, proto bychom na ně měli děti upozorňovat. Můžeme si s nimi například již v únoru všimnout rozpouštění sněhu díky teplému větru a dešti nebo také naplňování potoka a řek vodou. Můžeme si také s dětmi všimnout prodlužujících se dnů na úkor tmy (zejména ráno po příchodu do školky) (Opravilová & Gebhartová, 1998).

8.1 Březen

V březnu můžeme vidět mnoho přírodních úkazů. Stromy jsou připraveny k pučení, objevují se první kvetoucí rostliny (např. sněženky podsněžník či bledule jarní). Některé ptačí druhy se již vrací z jižních krajin, mezi ně patří např.:

- linduška lesní
- sluka lesní
- vlaštovka obecná
- čáp bílý

V březnu se také rodí mláďata, např. zajíců, jezevců či bachyní a ve stojatých vodách se shromažďují obojživelníci, mezi něž patří skokani, ropuchy a čolci. Je také na místě zmínit hmyz. Probouzí se motýli – jsou to především babočky a žluťáci řešetlakoví, také můžeme vidět vylétávat včely a čmeláky. Je také vhodná doba pro vyvěšení ptačích budek (Leblová, 2012).

8.2 Duben

Z lesních stromů, které kvetou v dubnu, můžeme zmínit modříny, buky, javory a jasany, u ovocných stromů jabloně a meruňky. Z rostlin kvete v listnatých lesích např. sasanka lesní, jaterník podléška, podběl lékařský, u potoků blatouch bahenní. Většina ptáků již přilétá zpět, začínají si stavět hnízda, některé druhy mohou mít již postaveno, jiní už dokonce vyvádějí mláďata (Leblová, 2012).

V tomto období je také čas na setí a sázení. Můžeme nechat naklíčit různá semena (např. řeřichu, hrách, pšenici) (Kirchnerová & Rubešová, 2013).

8.3 Květen

Z fenologického hlediska je květen měsíc květů, vůně a mláďat. Kvete nadále i spousta stromů a rostlin. Patří mezi ně například:

- jírovec maďal
- trnovník akát
- hloh obecný
- jeřáb ptačí
- růže šípková
- bez černý

Přilétají poslední ptáci a ve stojatých vodách se líhnou pulci obojživelníků. Lesníci mají také co dělat s ohnisky lýkožrouta smrkového a hlídají klid v honitbách kvůli mláďatům zvěře a ptáků (Leblová, 2012).

8.4 Jarní migrace

Typický opakující se projev ptačí fenologie je migrace, jejímž cílem je přemístit se do místa s vhodnými podmínkami pro určitého jedince. Hlavním důvodem k pravidelné migraci ptáků je tzv. reprodukce. Hnízdění zahrnuje například hledání teritoria, páření, kladení vajec, inkubaci, líhnutí mláďat a samozřejmě následnou péči (Najmanová & Adamík, 2007).

9 EVALUACE

„Evaluace je proces průběžného vyhodnocování vzdělávacích činností, situací i podmínek vzdělávání realizovaný uvnitř mateřské školy, který se odehrává v několika na sebe navazujících a opakujících se fázích“ (RVP PV, 2021).

9.1 Evaluační techniky vhodné pro evaluaci v mateřské škole

Součástí evaluace je také běžně orientační průzkum provedený v mateřské škole, jehož výsledky poslouží k pozitivnímu posunu. Mezi evaluační techniky vhodné pro použití v mateřské škole patří:

- Pozorování – zaměřuje se na konkrétní jev
- Videozáznam – umožňuje nám sledovat jevy opakovaně
- Dotazník – zjišťuje názory, postoje a informace o určitém jevu
- Rozhovor – realizujeme při společné diskuzi
- Analýza SWOT – identifikujeme silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby
- Analýza prací dětí

(Svobodová et al., 2010)

PRAKTICKÁ ČÁST

10 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY

Praktická část bakalářské práce byla realizována ve dvou mateřských školách. U první z nich se jedná o mateřskou školu v Českých Budějovicích. Ve třídě, kde byly aktivity evaluovány, se nachází 24 dětí ve věku od 3 do 4 let. Mateřská škola se zabývá prvky waldorfské pedagogiky, pracuje s pedagogikou Franze Ketta, která je také realizována v jedné z činností v praktické části. V okolí můžeme vidět spíše než přírodní prostředí panelové domy, avšak mateřská škola disponuje velkou zahradou, která umožňuje vyžití pro děti z hlediska pozorování a experimentování v přírodě.

Doplňující aktivity byly evaluovány v jedné z mateřských škol v Soběslavi a jejím okolí, kde je velké vyžití pro děti z hlediska venkovních aktivit. Mateřská škola má nemalou možnost procházek do přírody, kde mají děti možnost pozorování fauny a flóry v lese, na louce nebo u řeky. Pokusnou třídu navštěvovalo celkem 28 dětí ve věku 4-5 let, mateřská škola disponuje tzv. dvoutřídkami. Děti jsou tak v rámci činností dělené na poloviny.

11 NABÍDKA AKTIVIT

Hlavním cílem navržených aktivit je vzbudit v dětech zájem o přírodu. V rámci jednotlivých námětů jsou využity mezipředmětové přesahy a tvořivé, pohybové či hudební činnosti. Zásadním prvkem je zde také přímý prožitek, který je žádoucím elementem v podpoře environmentální senzitivity. Za jeden z velmi důležitých aspektů aktivit je považováno rozvíjení úcty k přírodě a všemu, co k tomu náleží. Součástí nápadníku je celkem 28 aktivit, obsahují seznam potřebných pomůcek, postup realizace a žádoucí bezpečnostní opatření. Na základě evaluace je u většiny činností popsána zpětná vazba.

V realizaci praktické části byla k získání zpětné vazby využívána metoda pozorování. V mateřské škole je to jedna z nejdůležitějších technik evaluace, umožňuje nám lépe vhlédnout do aktuálních potřeb dítěte.

12 DÍLČÍ CÍLE A OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

12.1 Dítě a jeho tělo

- Zdokonalování se v oblasti jemné a hrubé motoriky
 - Zvládá se bezpečně pohybovat ve vnitřním i venkovním prostředí
 - Sladí pohyb s rytmem a hudbou
 - Zvládá bezpečně zacházet s přírodninami
- Rozvoj smyslového vnímání
 - Vnímá přírodu všemi smysly
- Osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech ve venkovním prostředí
 - Má povědomí o bezpečném chování v přírodě

(RVP PV, 2021)

12.2 Dítě a jeho psychika

Jazyk a řeč

- Rozvoj komunikativních dovedností
 - Pojmenuje přírodní úkazy, kterými je obklopeno
- Osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení
 - Sleduje vyprávění příběhu

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

- Rozvoj pozornosti
 - Soustředí se na činnost
 - Umí logicky usuzovat
- Rozvoj tvořivosti a fantazie
 - Zvládá tvořit nové a inovativní věci
- Posilování přirozených poznávacích citů
 - Jeví zájem o poznávání přírodního prostředí

Sebepojetí, city, vůle

- Rozvoj mravního vnímání
 - Je citlivý ve vztahu k živým bytostem, k přírodě i k věcem

(RVP PV, 2021)

12.3 Dítě a ten druhý

- Vytváření prosociálních postojů
 - Spolupracuje s ostatními
 - Dělí se úkol, pomůcku s ostatními

(RVP PV, 2021)

12.4 Dítě a společnost

- Vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách
 - Jedná spravedlivě
- Rozvoj estetického vkusu
 - Zachycuje skutečnost

(RVP PV, 2021)

12.5 Dítě a svět

- Vytváření pozitivního vztahu k prostředí, ve kterém dítě žije
 - Pozoruje a zkoumá přírodní jev
- Osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí
 - Uvědomuje si nebezpečí
 - Má povědomí o tom, jak se prakticky bránit
- Rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách
 - Pomáhá pečovat o životní prostředí

(RVP PV, 2021)

13 REALIZACE AKTIVIT

13.1 Nabídka ranních činností

- Prohlížení knížek s jarní tematikou
 - Jaro (Bernerová, 2012)
 - Jaro je tu (Popprová, 2022)
- Skládání obrázků vývojové fáze rostliny (viz příloha č. 17)
- Prohlížení dětské encyklopedie zaměřené na faunu a flóru
 - Dětská obrazová encyklopedie (Elliotová & King, 2010)
- Pozorování pod lupou
 - Pozorování částí květu
 - Pozorování uhynulého hmyzu a jeho částí – tykadla, končetiny, křídla, žihadlo ... (s ohledem na věk dětí)
- Skládání obrázků vývojové fáze motýla (viz příloha č. 10)
- Skládání přírodnin podle předlohy (viz příloha č. 11)

13.2 Pohybové a hudebně pohybové činnosti

Jak se pohybuje rostlina?

Časová náročnost: 10 minut

Pomůcky: žádné

Vlastní realizace: Hru můžeme nazvat také „Na zrcadlo“. Děti utvoří dvojice, stoupnou si naproti sobě a poslouchají učitelku. Učitelka dává různé pokyny, např.:

„Kytička teprve klíčí ze semínka.“ (děti sedí ve dřepu)

„Kytičce už vyrůstají první lístečky.“ (děti sedí ve dřepu, vzpaží ruce)

„Svítí slunce a kytička roste vzhůru.“ (děti se pomalu zvedají)

„Kytičce už se začíná rozvíjet květ.“ (děti stojí a roztahují prsty na ruku)

Děti mají v případě pohybu volnou ruku a snaží se napodobit představený přírodní děj. Aktivita je složitější v tom, že vždy je vybráno jedno dítě ze dvojice, které pohyb vymyslí a předvede a druhé dítě pohyb napodobuje (zrcadlí). Děti se poté prostřídají.

Reflexe činnosti: Děti v klinické třídě mají obecně dramatické činnosti rády, pokud se jedná o možnost, že mají volnou ruku, vždy si činnost užívají. Bylo tomu tak i zde, děti ze začátku váhaly, jestli dělají činnost správně, autorka jim poté vysvětlila, že každý pohyb může být pohyb individuální. Učitelka dávala pozor pouze na to, aby děti věděly, kde se určitá část rostliny nachází a opravdu tomu svůj pohyb přizpůsobily.

Kdopak jsem?

Časová náročnost: 10 minut

Pomůcky: velké obrázky rostlin – sněžěnka, kopretina, petrklíč

Vlastní realizace: Na koberci jsou rozmístěné tři obrázky rostlin (viz příloha č. 14). Děti mají za úkol poslouchat učitelku a z jejích informací usoudit, o kterou rostlinu se jedná. Děti si pak běží na patřičnou rostlinu stoupnout.

Příklad informace od učitelky:

„Na zahradě nevykvetla ani sedmikráska, ani petrklíč, která rostlina vykvetla?“

„Na zahradě vykvetl petrklíč, nevykvetla sedmikráska, která rostlina ještě vykvetla?“

„Na zahradě vykvetla jen jedna rostlina. Nebyla to ani sněžěnka, ani petrklíč, která rostlina tedy vykvetla?“

Bezpečnostní opatření: Učitelka dává pozor na případnou srážku dětí, pokud je jich větší počet. Podmínky a pravidla musí být přizpůsobeny počtu žáků ve třídě.

Reflexe činnosti: U této činnosti bylo vhodné děti rozdělit do dvou skupin, nejen kvůli počtu, ale i kvůli věku dětí. Pro mladší děti může být usuzování složitější, proto byly vybrány starší děti, které mladším mohly ukázat, jak hra vypadá. Bylo vidět, že když nebyl kladen důraz hlasem na důležité části, např. na negaci (nevykvetla, nebyla), dětem chvíli hra problémy dělala. Než se děti vžily do hry, nějaký čas to zabralo, pak už bylo pozorovatelné dětské nadšení.

Uvíjíme věneček

Časová náročnost: 15 minut

Pomůcky: žádné

Vlastní realizace: Učitelka si s dětmi nejdříve v kruhu zopakuje rostliny spojené s jarním aspektem (např. sněženka, bledule, sedmikráska, petrklíč), a poté vybídne, aby si každé dítě zkusilo zapamatovat alespoň jednu rostlinu, jejíž název následně vysloví. Děti zůstávají sedět a učitelka mezi dětmi, které jsou přeměněny v kvetoucí rostliny, chodí a zpívá písničku:

*Uvíjíme věneček,
ze všech našich kytíček,
zavijeme do věnečku,
kvítek, lístek i větvičku,
jaké jméno máš?*

Zastaví se u jednoho z dětí, které řekne název jeho kvetoucí rostliny a přidává se k učitelce. Děti obvykle říkají rostliny, které byly vyjmenovány před hrou, nicméně je vhodné sem zařadit i rostliny další (narcis, tulipán, krokus). Takto pokračuje hra, kdy se na závěr z dětí stává kruh, tedy věneček z rostlin.

Bezpečnostní opatření: Žádné není třeba.

Reflexe činnosti: Zdálo se, že děti tuto aktivitu neznaly a shledaly se s ní poprvé. Pro děti bylo obtížné si zapamatovat jednu rostlinu, kterou měly říci učitelce, když si k nim přišla pro odpověď. Hodně dětí rostlinu opakovalo po ostatních, dvě dívky s jazykovou bariérou bohužel neřekly nic, učitelka tedy zkoušela název s dívkami vyslovovat po slabikách.

(inspirace: <https://www.predskolaci.cz/uvijime-venecek/7582>)

Na včely a motýly

Časová náročnost: 10 minut

Pomůcky: papírové rostliny podle počtu dětí

Vlastní realizace: Učitelka rozmístí po koberci papírové rostliny a pouští píseň (Květinový valčík od P. I. Čajkovskij). Děti při hraní písně pobíhají (poletují) jako včelky a motýli nad loukou, ale při vypnutí písně a cinknutí na triangel se letí schovat na svoji rostlinu. Učitelka může postupně rostliny odendávat, ale dítě, na které nezbyde, nevypadává. Může jít požádat kamaráda, aby se s ním o rostlinu podělil.

Bezpečnostní opatření: Učitelka dává pozor na možnou srážku při běhání.

Reflexe činnosti: Děti mají tyto typy her rády, proto zvolila autorka obměnu na stejné bázi. Běhání na rostliny bylo doprovázeno smíchem a radostí dětí, občas bylo třeba děti trochu uklidnit, aby se hra úplně nerozpadla. Na píseň a triangel děti reagovaly velmi pozitivně. Obtížnější pak byla situace, kdy měly přijít požádat kamaráda, aby je pustil na svou rostlinu. Pro hodně dětí to bylo nepříjemné, avšak schopnost prosociálního chování s ostatními musí být již od předškolního věku rozvíjena.

Ukaž mi, jak se stát motýlem

Časová náročnost: 10 minut

Pomůcky: obrázky vývojové fáze motýla (viz příloha č. 10)

Vlastní realizace: Učitelka nejprve vede diskuzi o skutečnosti, jak se vyvíjí motýl, jaké fáze proces má. Pomoci nám mohou obrázky, které dětem ukážeme. Následuje společné vymyšlení pohybu na určité fázi, např.: vajíčko – klubíčko, housenka – lezeme, kukla – obejmeme se rukama, motýl – létáme. Poté děti poslouchají pokyn učitelky a podle toho se pohybují.

Bezpečnostní opatření: Učitelka rozmístí děti tak, aby měly dostatečný prostor.

Reflexe činnosti: Pro děti byla informace o vývojových fázích motýla téměř nová. Bylo proto potřebné si s dětmi podrobně ukázat obrázky a vysvětlit jim vše krok po kroku. Děti měly nápad, a to napodobit kuklu obejmutím svého kamaráda.

Počet dětí byl lichý, a tak na jednoho chlapce nevyšlo, přidala se tak učitelka, aby pomohla, nicméně jednou z možností bylo, aby chlapce vzali mezi sebe kamarádi. Děti občas zápasily s pojmem housenka vs. kukla, proto učitelka vždy zvedla obrázek nad hlavu, aby dětem rozdíl připomněla.

Záhon na padáku

Časová náročnost: 10-15 minut

Pomůcky: duhový dětský padák s držadly

Vlastní realizace: Učitelka má připravený různobarevný padák pro děti, padák je oproti klasickému menší, barevný s držadly. Většina mateřských škol ho již ve svém vybavení má, hojně se využívá na širokou škálu pohybových chvilek. Děti dostanou za úkol postavit se každý na svoji barvu, pokud je více dětí, stojí na jedné barvě třeba dvě. Děti se u této hry přeměňují v květiny a mění si pozice dle pokynů.

Např.: „Vymění si místo všechny červené tulipány. Vymění si místo všechny žluté petrklíče.

Hra může mít různou obměnu – s barvou oblečení nebo se jmény.

Bezpečnostní opatření: Při výměně míst učitelka upozorňuje děti na opatrnost při pohybu.

Reflexe činnosti: Po evaluaci došla autorka k závěru, že je tato aktivita vhodná k realizaci spíše s menším počtem dětí. Aktivitu se účastnilo 22 dětí. Tato skutečnost představovala problém. Několikrát se stalo, že se děti srazily, také moc nevnímaly, které květiny si mají místa vyměnit. Děti se tedy nakonec rozdělily na dvě skupiny a rázem pro ně bylo vše jednodušší, děti hra bavila a vše stačilo vždy zopakovat pouze jednou.

13.3 Výtvarné a tvořivé činnosti

Kolik barev má zahrada?

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: čtvrtka, štětce, voda, houbička, vodové barvy, vosková barva bílá

Vlastní realizace: Nejprve si každý na svou čtvrtku nakreslí bílou voskovkou něco, co se pojí s jarem – květina, slunce, tráva, pták. Poté si vezme houbičku namočenou ve vodě a potře čtvrtku. V konečné fázi jsou potřeba jen vodové barvy, kterými dítě maluje štětcem do vlhkého podkladu a na povrch vychází obrázky namalované bílou voskovkou.

Bezpečnostní opatření: Žádné nejsou potřeba.

Reflexe činnosti: Pro děti byla hůře pochopitelná skutečnost, že malují bílou voskovkou, momentálně nic nevidí, ale později uvidí vše, co si nakreslí. I tak si ale děti činnost velmi užívaly, byly totiž zvědavé, nemohly se dočkat, jak bude výsledný výrobek vypadat. Zároveň byla trénována dětská trpělivost v rámci čekání na konečný produkt.

Sněženky

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: bílý papír ve tvaru čtverce, modrý papír, zelený papír, lepidlo, nůžky

Vlastní realizace: Pro děti jsou připravené pouze vystříhané čtverce z bílého papíru, na zbytku děti pracují samy. Poté, co si společně s učitelkou vyrobí hlavu sněženky (viz příloha č. 15), vystříhají si ze zelených papírů také stonky. Vše na závěr lepí na modrý papír (viz příloha č. 3).

Bezpečnostní opatření: Učitelka děti obeznámí se správným držením nůžek a samotným postupem stříhání.

Reflexe činnosti: Až s velkým údivem učitelky, zvládaly děti sněženky skládat samostatně bez větší dopomoci. Rozdíl byl samozřejmě ve věku, kdy menší děti potřebovaly pomoci více, pěkné ale bylo, že starší děti byly ochotné pomoci slabším.

Při práci s nůžkami dávala učitelka pozor, starší děti si troufla nechat nastříhat stonky samostatně s dohledem, u menších bylo rozhodnuto, že stonky předá dětem již připravené.

(inspirace: <https://takjderok.cz/jaro/snezenky/>)

Houbičkoví motýlci

Časová náročnost: 25 minut

Pomůcky: temperové barvy, houbička na nádobí, gumička, kelímky, čtvrtka

Vlastní realizace: Pro začátek je potřeba vyrobit z houbiček obrys motýla. To učitelka nebo děti (záleží na počtu a na věku dětí) udělá tak, že houbičku uprostřed sváže gumičkou, čímž vznikne jeho obrys. Děti už si pak jen houbičky namáčí do kelímku s temperovými barvami, které jsou předem od učitelky připravené a následně obtiskují na čtvrtku. K motýlovi mohou dokreslit tykadla, rostliny nebo cokoliv spojeného s jarní tematikou.

Bezpečnostní opatření: Žádné není potřeba.

Reflexe činnosti: Činnost byla nakonec realizována pouze ráno s 12 dětmi, jelikož v den realizace se slavily narozeniny a samotná oslava trvá cca 45 minut. Aktivitu se chopily spíše dívky, chlapce činnost příliš nebavila.

Tvoříme si vlastní zahradu

Časová náročnost: 35- 40 minut

Pomůcky: barevné měkké obdélníky na podklad, víčka, barevná dřívka, barevné šňůrky

Vlastní realizace: Učitelka postupně obchází děti a dává jim na výběr z podkladů pro jejich zahrádku. Doprostřed kruhu umísťuje věci, které má k dispozici na stavení zahrádky. Mohou to být výše jmenovaná víčka na vytvoření květiny, dále barevná dřívka na stonky či šňůrky na simulaci trávy. Před samotnou činností může, ale nemusí, dětem ukázat tvar květiny a vytvořit ukázkou možné podoby zahrady.

Pak už jen pouští děti ke krabicím a ošatkám s věcmi, ze kterých děti zahrádku postaví. Na závěr je vhodné, aby si děti obešly třídu a prohlédly si zahrádky ostatních (viz příloha č. 2).

Bezpečnostní opatření: Při větším počtu dává učitelka pozor na dostatečné rozestupy mezi dětmi.

Reflexe činnosti: Děti z této třídy, kde byla činnost realizována, mají obecně rády tvoření, proto byla autorka zvědavá, jak s aktivitou naloží a jak si ji užijí. Všechny učitelky až žasly, jak si děti poradily, jakou měly představivost a co všechno byly schopné vymyslet.

Autorka se snažila vždy každého obejít, aby se zeptala, co konkrétní dítě na zahrádce staví. Bohužel přišlo i pár zajímavých odpovědí od dětí, čímž autorka zjistila, že se některé děti nedrží zadání, např.:

„Tohle jsou vánoční ozdobičky.“

„Postavil jsem znak Slavie“.

13.4 Pokusy

Pokus s ledem a vodou

Časová náročnost: 5-10 minut

Pomůcky: sklenice s teplou vodou, sklenice se studenou vodou, led

Vlastní realizace: Na stole má učitelka připraveny dvě sklenice s teplou a studenou vodou (teplota musí být přiměřená, aby nedošlo ke zranění). Nejdříve je na místě děti obejít a nechat je si sáhnout do vody, nebo na sklenici, aby se samy pokusily subjektivně porovnat rozdílné teploty (viz příloha č. 4). Až si tuto otázku zodpoví, učitelka dává do obou sklenic jednu kostku ledu a společně čekají, kde se bude kostka rozpouštět rychleji. Tím může učitelka dětem vysvětlit, že na jaře krajina taje, když je teplo a svítí slunce, nikoli když je mráz.

Bezpečnostní opatření: Učitelka dává pozor, aby teplá voda byla ve stavu, kdy do ní mohou dát děti prst.

Reflexe činnosti: Pro děti byla aktivita velmi zajímavá, autorka nečekala, že tolik dětí nezná takto elementární věc. Prožitek sáhnutí si do teplé a studené vody byl pro děti tolik vzrušující, že je musela autorka obejít ještě jednou. Když bylo pozorováno tání kostky ledu, ve třídě byl takový klid, jaký samy učitelky prý dlouho nezažily.

Plovoucí květina

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: tvrdší papír, voskové barvy, mísa s vodou

Vlastní realizace: Děti dostanou nastříhané papírové květiny (viz příloha č. 16), které si nejdříve pokreslí voskovými barvami. Je třeba, aby byla vrstva voskovek opravdu silná. Když je květina nabarvena, děti společně s pomocí učitelky složí květy (viz příloha č. 16) a pak je jen položí na hladinu vody.

Květina se postupně rozevívá a pluje po vodě.

Bezpečnostní opatření: Žádné není třeba.

Reflexe činnosti: Jelikož byl pro děti tento pokus úplně nový, bylo snadné udržet jejich pozornost. Po nabarvení a složení květiny nechala autorka přistupovat děti k míse s vodou jednotlivě, aby to byl pro každého individuální zážitek, jestli se právě jeho květina rozevře. Tento postup lze realizovat pouze při menším počtu dětí. Děti byly nadšené, každému se květina rozevřela.

(inspirace: <https://www.alik.cz/a/hokusypokusy>)

Obarvi si květinu

Časová náročnost: obarvení 5 minut, výsledný efekt do 24 hodin

Pomůcky: bílá květina, např. chryzantéma, sedmikráska, potravinářské barvivo, špejle, sklenice s vodou

Vlastní realizace: Nejdříve je třeba rozmíchat barvivo ve vodě. K tomu může být použita špejle. Pak jen zbývá vložit květinu do sklenice a sledovat, kdy se začne zbarvovat.

Bezpečnostní opatření: Žádné nejsou potřeba.

Reflexe činnosti: Tento pokus byl záležitostí na dva dny, jelikož samotné vedení barvy rostlinou nějakou chvíli zabere (změna barvy může být viděna nejdříve za 5 hodin, záleží na rostlině samotné, někdy se může čekat i do druhého dne). Aktivita zabrala tedy jen pár minut, kdy děti pouze sledovaly, kudy samotné barvivo rostlinou povede.

Učitelka poté do obarvené vody rostlinu dala a děti ji měly kontrolovat. Hned druhý den ráno děti nadšeně běžely k učitelce s oznámením, že se rostlina zbarvila. Některé děti naprosto pochopily, jak se tento jev stal, jiné potřebovaly ještě dovysvětlit, díky čemu se tak stalo. Stalo se tak díky proudění vody rostlinou, voda vede zespodu rostliny nahoru, to znamená, že i zespodu proudila voda obarvená.

(inspirace: <https://mitkamjit.cz/?clanek=2492>)

Zbavíme se bacilů

Časová náročnost: 10 minut

Pomůcky: dvě misky, mletý pepř a tekuté mýdlo

Vlastní realizace: Nejdříve si učitelka s dětmi řekne, že když je na jaře hezky, více chodíme ven, tím spíše musíme dbát na mytí rukou. Následuje ukázka, proč je tak důležité si pořádně umýt ruce.

Učitelka připraví dvě misky, do větší dá vodu s pepřem, do menší misky dá trochu tekutého mýdla. Dítě nejdříve vkládá svůj prst do vody s pepřem, pepř se na prst nalepí (pepř představuje nečistoty). Následně dá jiný čistý prst nejdříve do mýdla a až poté do vody s pepřem a dítě vidí, že na prst s mýdlem se pepř nenalepil. Dětem na závěr učitelka vysvětluje, že na ruce, které nemáme dostatečně umyté, se nečistoty dostanou velmi jednoduše, oproti umytým rukám, na nichž se nečistoty zachytí jen minimálně nebo vůbec.

Bezpečnostní opatření: Učitelka dává pozor hlavně na mýdlo, aby se nedostalo do obličejů a také na pepř, aby nebyl vdechnut.

Reflexe činnosti: Tuto aktivitu autorka považuje za nejméně zajímavou pro děti. Bylo sice znát, že děti pokus zajímal a bavil, děti ale poté vlastně nedokázaly odpovědět, co se dozvěděly a naučily. Je pravděpodobné, že důvod byl ve vysokém počtu dětí (21), ne všechny byly soustředěné na samotný pokus a na to, co se v něm děje.

Schovej se, žížalo

Časová náročnost: Stavění příbytku cca 20 minut, proces cca 24 hodin

Pomůcky: zemina, písek, listy, průhledný kyblík (lze použít i sklenice), žížaly

Vlastní realizace: Děti si nejdříve připraví příbytek pro žížaly. Do kyblíku, který by měl být průhledný, aby bylo možno žížaly sledovat, společně nasypou vrstvu půdy, písku a na závěr posypou listy. Následně se vydají s učitelkou hledat žížaly, pro případ neúspěšného hledání má učitelka připravené pokusné jedince předem. Žížaly poté dají do kyblíku s nahlučenými vrstvami materiálu (viz výše) a kyblík obmotají tmavým materiálem, aby nedocházelo k průniku světla. Nejdříve za den se mohou podívat, jak žížaly vrstvy promíchaly.

Bezpečnostní opatření: Učitelka dává pozor na vhodné zacházení s pomůckami a na bezpečnou manipulaci s žížalou.

Reflexe činnosti: Nebylo překvapením, že děti práce s půdou velmi nadchla. Žížaly byly vzhledem k časové náročnosti přineseny učitelkou předem. Až na pár dětí si všichni na žížalu sáhli a pomocí lupy i dlouho prohlíželi. Díky lupě děti mohly sledovat články žížaly, některé se snažily články i spočítat. Díky tomu, že viděly, pro koho příbytek staví, daly si na vrstvení země záležet. U každého kyblíku bylo 5 dětí.

(inspirace: Strakatá, 2009)

13.5 Činnosti s příběhem

Jak jsme zaseli semínko

Časová náročnost: 25-30 minut

Pomůcky: kniha Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky (Čtvrtek, 1981), kelímek, vata, semínka, voda

Vlastní realizace: Aktivitu učitelka nejdříve motivuje příběhem, Jak Křemílek a Vochomůrka zasadili semínko (Čtvrtek, 1981).

Čtení samotného příběhu je vhodné doprovodit několika drobnými činnostmi, např. nápodoba setí semínka, zpěv písně Vstávej semínko, aby se děti nenudily a nebylo pro ně čtení dlouhé. Po dočtení příběhu se může třída vrhnout na samotné setí semínka, je vhodná například řeřicha z hlediska krátké doby vzcházení. Každé dítě má svou menší misku, na kterou si připraví vrstvu vaty, poté učitelka vatu navlhčí a dítě na ni pak může nasypat pár semínek řeřichy (viz příloha č. 1). Misky mohou být vystavené ve třídě, aby děti měly možnost pozorovat, jak se semínko vyvíjí. Po několika dnech by měla být řeřicha vzešlá. Učitelka může řeřichu nařezat a posypat dětem svačinu.

Bezpečnostní opatření: U menších dětí dává učitelka pozor, aby nebyla semínka vdechnuta.

Reflexe činnosti: K překvapení autorky u této aktivity děti spíše bavilo poslouchání pohádky než samotné setí semínek. Bylo to ovlivněno skutečností, že jsou děti z klinické mateřské školy zvyklé především na aktivity čtenářského rázu. I tak však byly děti motivované na setí, někteří si zazpívali i písničku z pohádky. U někoho musela učitelka pomáhat, protože děti neměly správný odhad, kolik semínek na misku nasypat.

Co do přírody nepatří?

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: šátky (zelený, hnědý, bílý), odpadky, plyšová zvířata, proutěný košík

Vlastní realizace: Aktivitě nejdříve předchází otázka, co se děje s přírodou na jaře, zda taje nebo mrzne, co je potřeba na tání krajiny. Jako ukázkou je vhodné zvolit výše popsany pokus s ledem a vodou. Poté následuje motivační příběh o zvířatech v lese (viz příloha č. 18), která se prochází svým přirozeným prostředím a najednou narazí na něco, o co se mohou zranit. Pro děti je uprostřed kruhu připraven hnědý šátek, na kterém jsou rozmístěny odpadky. Odpad je přikryt šátkem bílým, který představuje sních.

Dětem jsou k dispozici šátky, které jsou součástí pedagogiky Franze Ketta. Společně s učitelkou si děti z šátků postaví stromy v lese (viz příloha č. 6) a následně vyčkávají, co učitelka vyndá z proutěného košíku. Nejdříve děti zkusí hádat, co může být pod šátkem bílým a následně jeden po druhém chodí a kousek bílé látky odendávají. Když je bílý šátek zcela pryč (sních roztál), děti vidí, že pod sněhem zůstala spousta odpadků. Z proutěného košíku učitelka vyndává zvířata, která jsou součástí výše zmíněného příběhu. Protože si děti poslechly pohádku celou, pomohou teď zvířatům a každý vezme ze země jeden kus odpadu, který vyhodí do koše (viz příloha č. 7).

Bezpečnostní opatření: Učitelka zvolí vhodný odpad, aby nedošlo ke zranění.

Reflexe činnosti: Aktivitu autorka považuje za nejvíce povedenou. Děti byly ohromně namotivovány příběhem o zvířatech, měly velkou potřebu pomáhat a jejich pozornost byla po celých 20 minut stoprocentní. Děti velmi bavila činnost se šátky Franze Ketta, kdy pomocí nich stavěly stromy. Bohužel ne na všechny vyšlo, děti ale pochopily, že je jich hodně a dostane se na ně příště. Díky motivačnímu příběhu děti skvěle uklidily odpad a pochopily, že k přírodě se chováme ohleduplně a s úctou.

13.6 Činnosti podporující smyslové vnímání

Sání nektaru

Časová náročnost: 15 minut

Pomůcky: sklenice, ovocné sirupy, brčka

Vlastní realizace: Učitelka připraví do sklenice pro děti ovocný sirup lehce naředěný s vodou, sklenice bude zakryta potravinářskou fólií s dírkou na brčko uprostřed.

Úkol pro děti bude primárně trefit se do dírký v potravinářské fólii pomocí brčka a následně nasátí šťávy brčkem. Podstatou činnosti je, aby si děti vyzkoušely být včelou a nasávat nektar tak, jako nasává včelka pomocí svého sosáku.

Bezpečnostní opatření: Učitelka upozorní děti na případné vdechnutí sirupu, z tohoto důvodu si děti zkusí brčkem nasát vzduch nanečisto.

Reflexe činnosti: Jakmile mají děti nějakou motivaci s živým tvorem, jde jim aktivita sama. Pro menší děti bylo obtížnější se trefit do otvoru ve fólii, avšak většina z dětí byla trpělivá a zvládly to. Někomu se zdál úkol příliš těžký a sání nektaru si nezkusil. Autorka proto pak všem pověděla, že ani včely to nemají jednoduché se svým úzkým sosákem a je proto potřeba vytrvat.

Hádej, hádej, zahradníku

Časová náročnost: 15 minut

Pomůcky: kartičky s jarními rostlinami

Vlastní realizace: Učitelka má pro děti připravené kartičky s jarními rostlinami (sněženka, sedmikráska, petrklíč, tulipán), každé dítě má jednu. Následuje usazení do kruhu a poslouchání říkanky:

Hádej, hádej, zahradníku,

jakou přinesl jsem si květinku?

Děti nejdříve zkusí hádat pomocí otázek, např: „Jsi červená?“ Až uhádnou, všichni, kteří drží popisovanou květinu, si vymění místa. Hra pokračuje, dokud se neprostrídají všichni, samozřejmě pokud je to možné.

Bezpečnostní opatření: Žádné nejsou potřeba.

Reflexe činnosti: Pro děti nebyla aktivita vůbec jednoduchá, bylo by asi vhodné ji zvolit až ke konci měsíce, kdy mají děti již osvojené znalosti. Bohužel se našly i tací, kteří nezvládají stoprocentně barvy, tím pro ně byla aktivita ještě náročnější. Na závěr tedy autorka zvolila ještě hru na hádanky, kde pomocí říkanky s rýmy s dětmi opakovala základní jarní rostliny.

Probudil se čmelák

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: klavír, plyšový čmelák, zelený šátek, ozvučná dřívka

Vlastní realizace:

Aktivitě předchází vhodná artikulační cvičení:

- Procvičujeme jazyk, jako bychom měli v puse med
- Pořádně se nadechneme a vydechneme, co to jen půjde, jako když foukáme do pampelišky
- Umíme bzučet jako čmelák? Zkusíme to v různých tónech

Společně si děti zacvičí jako čmeláci:

Nevídáno, neslycháno, (stojíme s rukama v bok a kýveme hlavou)

čmelák cvičí každé ráno, (stojíme s rukama v bok a děláme předklon)

nejdřív nohy protahuje, (protahujeme jednu, následně druhou nohu)

do výšky se natahuje, (stoupneme si na špičky a natahujeme se)

potom ještě dřepy dělá, (uděláme dřep)

on je pilný jako včela. (vyskočíme)

Následuje samotné zpívání písně. Píseň „Probudil se brouček“ je obměněna na „Probudil se čmelák“ (viz příloha č. 13). Děti si mohou jako doprovod vzít ozvučná dřívka nebo doprovodit hrou na tělo.

Bezpečnostní opatření: Učitelka zvolí vhodná artikulační cvičení z důvodu zachování zdravých hlasivek dětí.

Reflexe činnosti: U této aktivity byla z časového důvodu zvolena pouze hudební část. Děti si text velmi rychle zapamatovaly a nebyl tedy problém, aby se přidaly. Autorka se snažila, aby se u hry na tělo nebo na ozvučná dřívka rozvíjelo rytmické cítění dětí, bohužel většina dětí to nezvládla.

(inspirace: <https://www.mszitenice.cz/media/cache/file/c4/brouckova-rozcvicka.pdf>)

Na bylinkáře

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: pytlíčky nebo květináč s bylinkou, džbán, voda, med, citron

Vlastní realizace: Učitelka přinese pár druhů bylin (meduňka, pažitka, kopr) a nechá děti si je prohlédnout, případně k nim přivonět. Seznámí se s jejich využitím a následně si je zkusí u některých i v praxi. S dětmi si učitelka připraví džbán, do kterého společně natrhají několik listů meduňky, zalijí vodou a nechávají louhovat. Čaj si poté každý dochutí podle svých potřeb.

Bezpečnostní opatření: Učitelka dohlíží na dostatečnou vzdálenost dětí od vroucí vody.

Reflexe činnosti: Pro děti byly všechny byliny naprosto neznámé. I přesto, že jsou zvyklé na pažitku na chlebu nebo třeba na koprovou omáčku, bylinky jako takové nepoznal nikdo. Když se děti s autorkou vrhly na výrobu meduňkového čaje, nebylo žádným překvapením, že si děti na čaji pochutnaly. Bude to nejspíše z důvodu, že když si děti něco vyrobí, tím spíš jim to chutná. S dětmi si autorka řekla, že na čaj nemusíme použít jen meduňku, ale třeba i mátu nebo kopřivu.

Co slyšíme na jaře?

Časová náročnost: 10 minut

Pomůcky: nahrávka kapek vody, nahrávka pípání ptáků, nahrávka šumění trávy a stromů

Vlastní realizace: Děti si kolem sebe na koberci udělají místo, pohodlně si lehnou a nechávají si pouštět různé nahrávky. Až nahrávky skončí, povídají si s učitelkou, co slyšely, co si představovaly. Pro děti může být zajímavější, když rozeznávají zvuky a napodobují je pohybově. Např.: Kapky deště – skoky, pípání ptáků – napodobování křídel, šumění trávy a stromů – zvednutí rukou.

Bezpečnostní opatření: Žádné nejsou potřeba.

Reflexe činnosti: Aktivita byla zařazena jako klidná pohybová hra. Při relaxaci si děti poslouchání nahrávek moc užívaly, někdo si představoval, že se koupe v moři, někdo jen, že leží doma pod peřinou.

Dětem už se poté nechtělo vstávat a napodobovat zvuky, z tohoto důvodu by bylo vhodnější aktivity prohodit – nejdříve pohybově ztvárňovat, poté až relaxovat.

Přijď si ke mně do zahrádky něco ochutnat

Časová náročnost: 15 minut

Pomůcky: kousky zeleniny – mrkev, hrách, ředkev, šátek na zakrytí očí

Vlastní realizace: Nejdříve si s dětmi kousky zeleniny pojmenujeme (mrkev obecná, hrách setý, ředkev setá) a řekneme si, že to jsou nejčastější druhy, které vyséváme na jaře.

Děti sedí v kruhu a postupně jeden po druhém chodí doprostřed se zakrytýma očima k učitelce, která dává malý kousek zeleniny každému do úst. Děti si postupně vychutnají svůj kousek a poté ho zkusí pojmenovat.

Bezpečnostní opatření: Učitelka musí znát především alergickou situaci u dětí ve třídě.

Reflexe činnosti: Aktivita nebyla z časového důvodu realizována. Před obědem autorka ukázala dětem alespoň základní druhy zeleniny, společně si ji pojmenovali a každý dostal poté kus na talířek ke svačině. Využita byla mrkev a ředkev, bylo vidět, že se ředkve děti bály kvůli pálivé chuti, autorka tedy nechala ochutnat každého jen to, na co měl chuť.

13.7 Činnosti ve venkovním prostředí

Návštěva farmy

Časová náročnost: cesta 15 minut, návštěva 45- 60 minut

Pomůcky: žádné

Vlastní realizace: Učitelky se společně s dětmi vydávají na menší farmu (viz příloha č. 8) nedaleko mateřské školy, kde se nedávno narodilo pár mláďat ovce a koz. Majitel zvířat si s dětmi povídá, jak se mládě od ovce a kozy jmenuje a dává jim informace o tom, jak prospěšná jsou tato zvířata pro nás, jaké mají využití a co z nich my jako lidé získáváme.

Bezpečnostní opatření: Učitelka dohlíží na děti, aby zvířata neplašily a zbytečně tak nevbuzovaly ve zvířatech pocit nebezpečí.

Reflexe činnosti: Na tento den se autorka těšila nejvíce. Bylo to z důvodu, že děti ukázaly, že velmi tíhnou ke zvířatům. Na farmu se vypravil velký počet dětí (24), bylo tedy nutné děti předtím obeznámit se správným chováním a přístupem ke zvířatům. To samé poté děti slyšely i od majitele, přidal k tomu i informace týkající se využití a měl pro děti připravené i otázky:

„Víte, děti, jak se jmenují tato zvířata?“

„A jestlipak víte, jak se jmenují jejich mláďata?“

„Pamatujete si, jaké využití pro nás mají?“

„Co myslíte, že můžeme všechno třeba z mléka dělat?“

Pro malé obdivovatele začínaly být již informace dlouhé, majitel tedy každému kdo měl zájem, nasypal do ruky malou dávku šrotu. Děti byly opatrné a ke zvířeti přistupovaly s respektem. Na individuální krmení si troufla jen menšina dětí. Vzhledem k velkému počtu dětí se mláďata bála a k dětem přistupovaly spíše dospělé ovce.

Čištění studánky

Časová náročnost: 25 minut

Pomůcky: velký lavor, voda, listy, větvičky, pírka, odpadky, kelímky

Vlastní realizace: Na zahradě MŠ je připraven lavor s vodou, ve kterém se nachází různé přírodniny – listy, větvičky, pírka, ale také nevhodné věci – víčka,lobal, obaly od sušenek. S dětmi si učitelka poví, co studánka potřebuje. Každé dítě si vezme vlastní kelímek a postupně přistupuje k lavoru a kelímkem vyloví jednu věc, čímž postupně pomáhá k vyčištění naší studánky.

Bezpečnostní opatření: Žádné nejsou potřeba.

Reflexe činnosti: Při této aktivitě, stejně jako u jedné aktivity s příběhem (Co do přírody nepatří?), bylo úžasně vidět, s jakou chutí děti činnost vykonávaly. Šlo totiž o aktivitu, kdy děti pomáhaly přírodě, aby se měla dobře. Došlo i na to, že i když jsme byli hotoví s čištěním, pár dětí si všimlo, že na dně zůstalo pár nečistot a dokud se naše studánka dostatečně nevyčistila, děti nepřestávaly.

Kdo nám zanechal stopy?

Časová náročnost: 60- 120 minut (pobyt venku)

Pomůcky: obrázky zvířat, lupy

Vlastní realizace: Učitelky se společně s dětmi vypraví na průzkum okolí. Ještě ve třídě si společně řeknou, jaké stopy můžeme v přírodě vidět, a vysvětlí si, že nejde jen o stopy zvířat, ale i o pobytové stopy, jako například ptačí peří, hnízda, mraveniště či zbytky živočišné potravy. Venku, ideálně v lese poté společně objevují stopy (viz příloha č. 9), které nám příroda ukazuje. K tomu má vždy učitelka připravené obrázky a s dětmi si řekne, kterému zvířeti stopa patří.

Bezpečnostní opatření: Učitelka dává pozor, aby dítě nesahalo na věci ohrožující jeho zdraví.

Reflexe činnosti: Děti byly jako průzkumníci v tomto ohledu skvělé. Pokaždé, když cokoliv spatřily, zastavovaly se a zkoumaly. Kolikrát se stalo, že to byla jen kůra ze stromu nebo šiška, i tak ale autorka využila situace a pověděla si s dětmi, kdo se kůrou a šíškami může žít. Stop bylo nacházeno málo, přesto to stačilo k pozorování a zájmu dětí.

Najdeš všechny znaky jara?

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: ptačí pírko, vlna, okvětní lístek, nádoby, pracovní listy

Vlastní realizace: Děti chodí po dvou skupinkách nebo hromadně po zahradě a hledají postupně stanoviště vždy s jedním znakem jara. Stanoviště jsou vždy označená barevnými fáborky. U každého stanoviště objeví jednu věc, u ní se nachází úkol, který dětem učitelka vysvětlí.

U ptačího pírka mají děti za úkol vyjmenovat tolik ptáků, kolik znají, následně zkusí dát dohromady skládačku sýkorky (viz příloha č. 12). U objevení vlny si řeknou, které zvíře vlnu má, jak se jmenují mláďata popisovaného živočicha a čím je člověku prospěšný. Naposledy u okvětního lístku si děti zkusí přiřazovat správné barvy ke květinám na pracovním listu.

Bezpečnostní opatření: U obcházení stanovišť musí vždy u skupinky dohlížet dospělý.

Reflexe činnosti: Pro děti byla aktivita spíše přínosná než úplně zajímavá. Mohlo to být tím, že se autorka dozvěděla od třídní učitelky, že děti nejsou příliš zvyklé na konkrétní aktivity ve venkovním prostředí, spíše se věnují volné hře. Bylo ale pěkné vidět, jak si děti pamatují využití zvířat, nejen ovce. Skládačka sýkorky dělala někomu problém, v každé skupině byly ale i děti starší, které vždy přispěly radou ostatním.

Zahrada ve sklenici

Časová náročnost: 20- 30 minut

Pomůcky: zavařovací sklenice, zemina, písek, čerstvý mech a malé rostliny, které potřebují stín, např. kapradiny, kamínky, šišky

Vlastní realizace: Děti smíchají zeminu s pískem a směs nasypou do sklenice. Poté každému z nich učitelka dá jednu malou kapradinu, kterou do sklenice položí.

Následuje opět zasypání směsí zeminy a písku a následné obložení mechem. V konečné fázi děti postupně po jednom vezmou rozprašovač a navlhčí povrch. Je možné nasbírat i pár kamínků a šišek a zahradu si tím zpestřit. Řeknou si společně, co vytváří teplo a vlhkost, díky tomu můžou děti pozorovat, co se ve sklenici děje..

Bezpečnostní opatření: Učitelka hlídá, zda dítě nepohazuje písek a zeminu po ostatních.

Reflexe činnosti: Děti tato aktivita velmi zaujala, bylo to pro ně něco nového. Většinou jsou zvyklé na výrobky jiného rázu. Snažily se do sklenice dát všechno, co šlo, autorku překvapily i otázkou, zda si mohou jít zkusit najít ještě něco dalšího. Bylo pouze potřeba ohlídat, aby děti do sklenic nedávaly nevhodné věci, jedna dívka přinesla například utrhanou trávu a sedmikrásku, učitelka ji tedy vysvětlila, že těmto přírodninám se ve sklenici dařit nebude.

(inspirace: Bradley, 2020)

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo navrhnout nápadník aktivit zaměřený primárně na tematiku jarního aspektu. Aktivity měly být následně evaluovány u dětí předškolního věku, což se u většiny činností povedlo. Hlavní myšlenkou bylo dětem přiblížit informace o jarním období a následně se pokusit prohloubit znalosti v popisované problematice.

Byl kladen důraz na rozvoj environmentálního citění, které je cenné rozvíjet již v předškolním věku. Je tedy nesmírně důležité dětem ukázat všechny možnosti, které v přírodě máme. K tomu nám může pomoci právě prožitkové učení, které by mělo být nedílnou součástí dětského vývoje.

Osobně si myslím, že cíl byl z velké části naplněn, většina dětí byla již z domova naučena, jakým způsobem se o přírodu staráme a jak se v ní chováme. Příjemně mne překvapilo, že děti bavily nejvíce aktivity, kde měly jakýmkoli způsobem pomáhat. Tento cíl byl pro mne osobně jeden z velmi důležitých, protože podle mého názoru je třeba v dětech rozvíjet tuto vlastnost již od raného dětství. Mírně mne naopak znepokojilo, že děti nejevily až tak velký zájem o aktivity ve venkovním prostředí. Již v rozhovorech s dětmi jsem pochopila, že jsou pro ně zajímavější spíše aktivity v prostředí vnitřním.

Já osobně jsem si všechny realizované aktivity s dětmi užívala, děti byly zvědavé a zajímaly se o další informace. Jediná drobná překážka byl věk a počet dětí. Bylo složitější realizovat aktivity s 3-4 letými dětmi, bylo jim třeba aktivitu vysvětlit vícekrát a vzhledem k počtu dětí činnosti trvaly déle. Zároveň to byla výborná zkušenost. Abych nemluvila jen o překážkách, děti tohoto věku ještě objevují samy sebe a do všeho, co jim bylo připraveno, se vrhaly s velkým nadšením.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Andresková, J., & Kubecová, M., & Kukačková, M., & Zemanová, M. (2018). *Rozvíjíme environmentální citění dětí*. Raabe.

Bernerová, R. S. (2012) *Jaro*. Paseka.

Bonnet, M., & Williams, J. (1998) *Environmental Education and Primary Children's Attitudes towards Nature and the Environment*.
<https://doi.org/10.1080/0305764980280202>

Bradley, K. (2020). *Ruce v hlíně*. Labyrint.

Cornell, J. (2012). *Objevujeme přírodu: učení hrou a prožitkem*. Portál.

Činčera, J. (2007). *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Paido.

Činčera, J. (2013). *Environmentální výchova: efektivní strategie*. Masarykova univerzita v Brně.

Činčera, J., Králíček, I., Bílek, M., Loudová, I., Machková, V., Musílek, M., Štindl, P., Švarcová, E. & Vízek, L. (2019). *Výuka ve venkovním prostředí – Metodický text pro studenty učitelství*. Gaudeamus.

Činčera, J. (2007). *Práce s hrou: pro profesionály*. Grada.

Čtvrtek, V. (1981). *Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky*. Albatros.

Dostál, J. (2013). *Badatelsky orientovaná výuka jako trend soudobého vzdělávání*.
<https://e-pedagogium.upol.cz/pdfs/epd/2013/03/07.pdf>

Elliottová, J., & King, C. (2010). *Dětská obrazová encyklopedie*. Svojtka & Co.

Hanuš, R., & Chytilová, L. (2009). *Zážitkově pedagogické učení*. Grada.

Horník, F., & Altmann, A. (1988). *Vybrané kapitoly z didaktiky biologie III*. Státní pedagogické nakladatelství.

Jančaříková, K. (2010). *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.

Kirchnerová, V., & Rubešová, R. (2013). *Výchova prožitkem*. Portál.

Koťátková, S. (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Grada.

Langmeier, J. & Krejčířová, D. (2014). *Vývojová psychologie*. Grada.

Leblová, E. (2012). *Environmentální výchova v mateřské škole*. Portál.

Maňák, J. & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Paido.

Ministry of the Environment of the Czech Republic. (1999). *Environmental Education and Training in the European Union and other Countries*. Prague.

MŠMT. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*.

<https://www.msmt.cz/>.

Najmanová, L. & Adamík, P. (2007). *Ptáci a změny klimatu*.

<https://oldcso.birdlife.cz/www.cso.cz/wpimages/other/sylvia43-2Najmanova.pdf>

Opravilová, E., & Gebhartová, V. (1998). *Jaro v mateřské škole*. Portál.

Popprová, A. (2022). *Jaro je tu*. Mladá fronta.

Kopp, J. (2008). Sborník příspěvků studentů a pedagogů ZČU v Plzni.. *Environmentální výchova jako průřezové téma*. Západočeská univerzita.

Strakatá, M. (2009). *Pojďte s námi do přírody: Hry pro mateřské školy*. Computer Media.

Suchánková, E. (2014). *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Portál.

Svobodová, E., & Šmelová, E., & Švejnová, H., & Váchová, A. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Portál.

Svobodová, E., & Švejnová, H. (2011). *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Portál.

Svobodová, E. (2007). *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. Portál.

Šottnerová, D. (2007). *Jaro*. Olomouc: Rubico.

Vališová, A., & Kasíková, H., & Bureš, M. (2011). *Pedagogika pro učitele*. Grada.

Vácha, Z. (2015). *Didaktické využití školních zahrad v České republice na primárním stupni základních škol*. <https://ojs.cuni.cz/scied/article/view/143>

Vácha, Z., & Petr, J. (2013). *Inquiry based education at primary schools through school gardens*. Journal of International Scientific Publications.

Vošáhlíková, T. (2010). *Ekoškoly a lesní mateřské školy*. Ministerstvo životního prostředí České republiky.

Vyhláška č. 410/2005 Sb. - Vyhláška o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých

Elektronické zdroje inspirací do nápadníku aktivit

<https://www.mszitenice.cz/media/cache/file/c4/brouckova-rozcvicka.pdf>)

<https://mitkamjit.cz/?clanek=2492>

<https://www.alik.cz/a/hokusypokusy>

<https://takiderok.cz/jaro/snezenky/>

<https://www.predskolaci.cz/uvijime-venecek/7582>

<https://www.zslipnik.cz/wp-content/uploads/2021/03/Prvouka-SpCH3..pdf3>

<http://program.autiste.cz/3>

<https://obrazky.superia.cz/kvetiny/snezenka-800.php>

<https://cz.pinterest.com/pin/462533824208021382>

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 – Výsev semen
- Příloha č. 2 – Výroba vlastní zahrádky
- Příloha č. 3 – Sněženky
- Příloha č. 4 – Teplá a studená voda
- Příloha č. 5 – Plovoucí květina
- Příloha č. 6 – Stavění lesa, povídání příběhu
- Příloha č. 7 – Uklízíme odpadky
- Příloha č. 8 – Návštěva farmy
- Příloha č. 9 – Pobytové stopy
- Příloha č. 10 – Vývojová fáze motýla
- Příloha č. 11 – Skládání přírodnin podle předlohy
- Příloha č. 12 – Skládačka sýkorky
- Příloha č. 13 – Píseň Brouček
- Příloha č. 14 – Druhy rostlin
- Příloha č. 15 – Skládání hlavy sněženky
- Příloha č. 16 – Skládání papírové květiny
- Příloha č. 17 – Vývojová fáze rostliny
- Příloha č. 18 – Příběh se zvířaty

Příloha č. 1 – Výsev semínka



Obrázek 1 - Výsev semínka (Staňková, 2023)



Obrázek 2 - Výsev semínka (Staňková, 2023)



Obrázek 3 - Výsev semínka (Staňková, 2023)

Příloha č. 2 – Stavění vlastní zahrádky



Obrázek 4 - Stavění vlastní zahrádky (Staňková, 2023)



Obrázek 6 - Stavění vlastní zahrádky (Staňková, 2023)



Obrázek 5 - Stavění vlastní zahrádky (Staňková, 2023)

Příloha č. 3 – Sněženky



Obrázek 7 - Sněženky (Staňková, 2023)

Příloha č. 4 – Teplá a studená voda



Obrázek 8 - Teplá a studená voda (Staňková, 2023)

Příloha č. 5 – Plovoucí květina



Obrázek 9 - Plovoucí květina (Staňková, 2023)



Obrázek 10 - Plovoucí květina (Staňková, 2023)



Obrázek 11 - Plovoucí květina (Staňková, 2023)

Příloha č. 6 – Stavění lesa, povídání příběhu



Obrázek 12 - Stavění lesa (Staňková, 2023)

Příloha č. 7 – Uklízíme odpadky



Obrázek 13 - Uklízíme odpadky (Staňková, 2023)



Obrázek 14 - Uklízíme odpadky (Staňková, 2023)

Příloha č. 8 – Návštěva farmy



Obrázek 15 - Návštěva farmy (Staňková, 2023)

Příloha č. 9 – Pobytové stopy



Obrázek 16 - Pobytové stopy (Staňková, 2023)



Obrázek 17 - Pobytové stopy (Staňková, 2023)

Příloha č. 10 – Vývojová fáze motýla



Obrázek 18 - Vývojová fáze motýla (Staňková, 2023)



Obrázek 19 - Vývojová fáze motýla (Staňková, 2023)



Obrázek 20 - Vývojová fáze motýla (Staňková, 2023)



Obrázek 21 - Vývojová fáze motýla (Staňková, 2023)

Příloha č. 11 – Skládání přírodnin podle předlohy



Obrázek 22 - Skládání přírodnin podle předlohy (Štaňková, 2023)

Příloha č. 12 – Skládačka sýkorky



Obrázek 23 - Skládačka sýkorky (Staňková, 2023)

Brouček



C Em Dm G⁷ C
Pro-bu-dil se ma-lý brou-ček na strá-ni,
C Em Dm G⁷ C F Dm
pro-bu-dil se ze zim-ní-ho dří-má-ní, roz-hlí-ží se jest-li ja-ro
C Dm A⁷ F C Dm G⁷ C
při-chá-zí a je-stli-mu je-ště ně-co ne-schá-zí.

Obrázek 24 - Píseň Brouček (<https://cz.pinterest.com/pin/462533824208021382/>)

Příloha č. 14 – Druhy rostlin



Obrázek 25 - Druhy rostlin
(<https://www.zslipnik.cz/wp-content/uploads/2021/03/Prvouka-SpCH3..pdf3>)

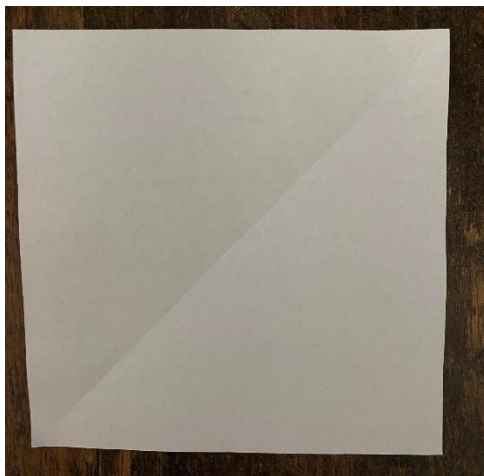


Obrázek 26 - Druhy rostlin
(<http://program.autiste.cz/3>)

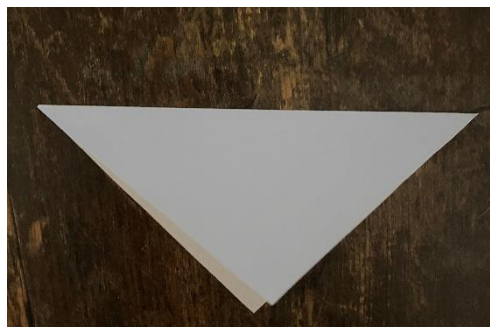


Obrázek 27 - Druhy rostlin
(<https://obrazky.superia.cz/kvetiny/snezenka-800.php>)

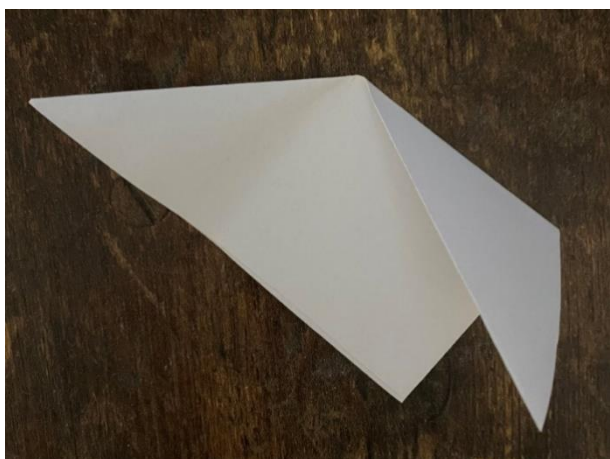
Příloha č. 15 – Skládání hlavy sněženky



Obrázek 28 - Skládání hlavy sněženky (Staňková, 2023)



Obrázek 29 - Skládání hlavy sněženky (Staňková, 2023)

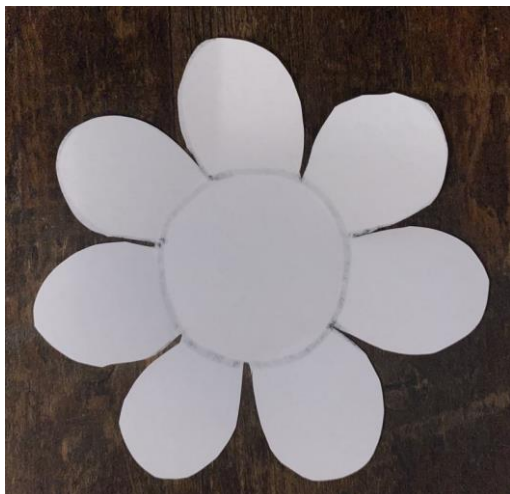


Obrázek 30 - Skládání hlavy sněženky (Staňková, 2023)



Obrázek 31- Skládání hlavy sněženky (Staňková, 2023)

Příloha č. 16 – Skládání papírové květiny



Obrázek 32 - Skládání papírové květiny (Staňková, 2023)



Obrázek 33 - Skládání papírové květiny (Staňková, 2023)



Obrázek 34 - Skládání papírové květiny (Staňková, 2023)

Příloha č. 17 – Vývojová fáze rostliny



Obrázek 25 - Vývojová fáze rostliny (Staňková, 2023)



Obrázek 36 - Vývojová fáze rostliny (Staňková, 2023)



Obrázek 37 - Vývojová fáze rostliny (Staňková, 2023)



Obrázek 38 - Vývojová fáze rostliny (Staňková, 2023)

Příloha č. 18 – Příběh se zvířaty

V lese zvaném Bílina bydlelo spoustu zvířat – srnky, zajíci, medvědi, žáby. Po celý rok si spolu užívali spoustu legrace. Každou zimu se ale vždy začali obávat toho, že krajina začne tát a že se najednou všude kolem objeví věci, které jim budou překážet v jejich živobytí nebo dokonce ohrožovat jejich bezpečí. A jak si mysleli, tak se stalo. Srnka se jednoho dne šla projít na své oblíbené místo k pařezu, najednou ucítila strašnou bolest. Podívala se na své kopýtko a co neviděla? Srnka šlápla na střepy z rozbité skleněné láhve. Naříkala, naříkala, zvířata se jí snažila pomoci, ale nejlepší by pro ni bylo, aby přišel nějaký hodný člověk a nohu jí zavázal. Jako by to srnka vyslovila nahlas, hodný lesník se objevil a pomohl. Když viděl všechno to nadělení v lese, rozhodl se, že přivede svých 5 dětí a les zvířatům pěkně uklidí, aby se už žádnému z nich nic podobného nestalo.

(zdroj: Staňková, 2023)